

Метод аналізу текстів використовується для виявлення психологічних характеристик злочинця на основі аналізу його письмових проявів, таких як листи, дописи, повідомлення в соціальних мережах тощо. Завдяки цьому методу можна встановити типові характеристики злочинця, такі як його рівень інтелекту, підвищена агресивність, наявність психічних відхилень та інші, що значно полегшує розшук та розкриття злочинів.

Загалом, оперативно-розшукова психологія використовує багато різних методів, які базуються на психологічних знаннях та досвіді. Важливо пам'ятати, що використання цих методів повинно відбуватися з дотриманням етичних принципів та прав людини, тому що неправильне застосування психологічних методів може завдати шкоди як підозрюваним та засудженим особам, так і роботі правоохоронних органів в цілому.

Оперативно-розшукова психологія використовує різноманітні методи та техніки для збору, аналізу та використання інформації у справі про правопорушення. Методи психологічного дослідження дозволяють отримувати інформацію про особистість підозрюваного, його психічний стан, мотивації, переживання та інші фактори, що можуть мати значення для проведення розслідування та з'ясування правдивості його зізнань. Одним з важливих методів є психологічний профіль, який дозволяє зіставляти статистичні дані з інформацією про підозрюваних та підозрюваного. Важливою частиною оперативно-розшукової психології є також діагностика та профілактика професійного вигорання поліцейських та інших співробітників правоохоронних органів.

Список бібліографічних посилань

1. Гарбузова Т.В., Голубева Т.О. Психологічна експертиза особи підозрюваного: методологія, методика, практика. Київ : Юрінком Інтер. 2012. 320 с.
2. Козаченко Ю.В. Психологічне забезпечення оперативно-розшукової діяльності правоохоронних органів: монографія. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2016. 300 с.
3. Корнієнко В.О. Оперативно-розшукова психологія: навчальний посібник. Київ : КНЕУ. 2008. 400 с.
4. Кудряшов В.Н. Оперативно-розшукова психологія: навчальний посібник. Харків : Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна
5. Ткаченко О.В. Психологічні аспекти професійної діяльності правоохоронних органів. Київ : Центр учбової літератури. 2017. 400 с.
6. Шостак О.В. Оперативно-розшукова психологія: навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Слово». 2019. 372 с.

Одержано 27.02.2023

УДК 159.9

Михайло Олегович ОЛЕКСИН,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7759-0362>

РЕСУРСИ ТА РЕСУРСНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Психологічну ресурсність особистості представлено у роботі як здатність людини актуалізувати власні психологічні ресурси з метою саморозвитку, саморозкриття у взаєминах та надання підтримки іншим. Психологічна ресурсність працівника поліції знаходить своє вираження у здатності до саморозвитку, умінні бути компетентним у життєвих та професійних питаннях, у прийнятті рішень, самодостатнім у подоланні складних життєвих ситуацій, умінні підтримувати та надихати інших, умінні ефективно виконувати службові обов'язки навіть в екстремальних умовах.

Ключові слова: ресурсність, поліцейські, професійна діяльність, саморозвиток, внутрішні сили.

Термін «ресурси» у самому загальному розумінні означає «запас, джерело», або «засоби, що дозволяють за допомогою певних перетворень отримати бажаний результат». За визначенням

К. Муздибаєва, «ресурси – це засоби до існування, можливості людей та суспільства. Це – життєві цінності. Вони можуть сприйматися дотиком або бути символічними, матеріальними та моральними. Часто вони стають об'єктами обміну між людьми: гроші, товари, послуги, інформація, майно, статус, любов тощо. Ресурси – це все те, що людина використовує для задоволення вимог середовища» [1]. Єдиного визначення ресурсів в психології на даний час не існує. Різноманіття визначень терміна «ресурси особистості» детерміновано з одного боку багатогранністю самого феномену та особливою властивістю ресурсів – здатністю компенсуватися (в окремих роботах – взаємозамінюватися), з іншого боку – конкретними завданнями досліджень, в рамках яких авторами вивчалися ресурси.

Однією з найбільш розповсюджених класифікацій ресурсів є класифікація С. Хобфолла. Відповідно до неї, ресурси включають:

- 1) матеріальні об'єкти (дохід, житло, одяг, матеріальні фетиші) та нематеріальні (бажання, цілі);
- 2) зовнішні (соціальна підтримка, родина, друзі, робота, соціальний статус) та внутрішні, інтраперсональні змінні (самоповага, професійні вміння, навички, здібності, інтереси, самоконтроль, оптимізм, життєві цінності, система вірувань);
- 3) психічні та фізичні стани;
- 4) вольові, емоційні та енергетичні характеристики, які необхідні для подолання складних життєвих ситуацій та досягнення особистісно значущих цілей.

Особистісні психологічні ресурси зазвичай поєднують у п'ять груп:

- 1) світогляд та вірування людини, сила духу;
- 2) інтелект, креативність, інтерес до світу;
- 3) системи навичок, умінь, знань;
- 4) енергетичний ресурс;
- 5) властивості особистості, спрямовані на протистояння руйнівним діям (життєстійкість, цілеспрямованість, оптимізм, локус контролю тощо).

Говорячи про ресурсність у професії, а саме у діяльності поліцейського, необхідно зазначити, що можливість набуття працівником поліції специфічного досвіду значною мірою пов'язують з актуалізацією психологічних ресурсів саморозвитку [2]. При чому саморозвиток особистості розуміється як актуалізований, усвідомлений та керований процес особистісних змін [3].

Ресурси інтерпретують як ініціативність, відповідальність, прагнення до сенсу, тобто внутрішні сили, які необхідні для конструктивного долавання кризи життя [1]. С. Хобфол називає ресурсами те, що є цінним для людини та допомагає їй адаптуватися до стресових ситуацій. Ф. Майленова визначає ресурс людини як стан, у якому в неї найбільше свободи та максимальна кількість виборів. Це можуть бути як внутрішні стани (радість, впевненість, цінності), так і умови середовища (книги, спілкування з близькими, мандрівки). На думку науковців, ресурсом є усе, що може надавати людині відчуття щастя, сили, впевненості, необхідних для розв'язання проблем, а також ресурс – це стратегії досвіду, за допомогою яких можна перейти від актуального стану до бажаного результату [2]. На погляд Н. Рубштейн, ресурсом є те, завдяки чому людина черпає енергію, а також, те, за допомогою чого вона досягає мети, і те, що завжди у нагоді, коли людина починає нову справу, і тому стає впевненою. Авторкою охарактеризовано такі види ресурсів особистості – життєвий досвід, перешкоди та труднощі, які насправді є неусвідомлюваними нереалізованими потребами, підтримка близьких людей, внутрішня мудрість як знання про самого себе, рішення рухатися вперед і не оглядатися назад [2].

Ще однією важливою характеристикою ресурсів особистості є здатність формуватися в процесі діяльності. Так, в процесі навчальної і трудової діяльності народжуються і закріплюються навички, вміння, знання. Переконавання і диспозиції – ті ресурси, яких спочатку у людини немає – народжуються в процесі подолання важких ситуацій. Психологічні механізми цього явища ще недостатньо досліджені, однак важливий сам факт того, що мотиваційно-сміслова сфера особистості може в екстремальних умовах не тільки бути ресурсом, а й сама здатна формуватися в процесі діяльності людини.

Отже, аналіз літературних джерел дав змогу припустити, що особливості саморозвитку особистості, зокрема – правоохоронця, полягають у трансформуванні власного життєвого досвіду у професійний. Причому конструктивність особистісного самопроекування курсантів зумовлена їх власними резервами, тобто здатністю покладатися на себе. Таку спроможність А. Антоновські назвав когерентністю [3]. На наш погляд, змогу людини довіряти собі навіть під час самозміни визначає саме її психологічна ресурсність.

Список бібліографічних посилань

1. Лочехина Л. И., Падун М.А. Интеллект как ресурс совладания с посттравматическим стрессом. *Экспериментальная психология*. 2012. Т. 5. №4. С. 32–43.
2. Штепа О. С. Емпіричне вивчення психологічних ресурсів особистості / *Актуальні проблеми психології: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості*. 2011. Т. 11. Вип. 4. Ч. – 2. С. 335–361.
3. Штепа О. С. Особливості психологічної ресурсності осіб зрілого віку. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. 2012. Вип. 15. С.310–317.

Одержано 27.02.2023

УДК 159.9

Катерина Олександрівна РЕЗНІК,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5232-1912>

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ФЕНОМЕНА «ПСИХОЛОГІЧНА РОЗУМНІСТЬ»

Психологічну розумність розглянуто як ступінь доступності людині її внутрішнього досвіду, зміст переживань, наскільки людина знаходиться в контакті із власним психічним змістом, наскільки він є для неї цікавим, емоційно включеним у побудову образу Я. Визначено взаємозв'язки психологічної розумності та емоційного інтелекту у жінок та чоловіків середнього віку.

Ключові слова: психологічна розумність, емоційний інтелект, чоловіки, жінки.

Концепція психологічної розумності виникла в психоаналітичній літературі. Спочатку психологічну розумність визначали як здатність до самоаналізу, і вивчення цього феномена було пов'язано з успішністю психотерапії. Термін «психологічна розумність» не має точного визначення досі, і іноді вважається синонімом таких термінів як самоаналіз або самосвідомість.

К. Owens, Т.А. Prout досліджували взаємозв'язки психологічної розумності з тривогою і стилем прихильності у жінок і чоловіків. Високий рівень тривожності і стиль прихильності корелює з низьким рівнем психологічної розумності. Психологічна розумність негативно корелювала із соціальною тривожністю [4]. Дослідження М.А. Shill показали, що жінки виявляють більш високий рівень психологічної розумності і оцінюють себе вище, ніж чоловіки, за шкалою як зацікавленості в значенні і мотивації своєї поведінки і інших, але нижче за шкалою користі від обговорення власних проблем з іншими [3].

У дослідженні М.О. Новікової, Т.В. Корнилової за загальним показником психологічної розумності значущих відмінностей між чоловіками і жінками виявлено не було, але вони виявилися для двох шкал: зацікавленість в сфері суб'єктивних переживань вище у жінок, а бажання і готовність обговорювати свої проблеми з оточуючими вище у чоловіків [2]. У дослідженні І.М. Андрєєвої отримані результати вказують на обумовлену більш високим рівнем емоційного інтелекту ефективність жінок в якості емоційних лідерів і самоефективності чоловіків в якості інструментальних лідерів, опосередковану їх високою самооцінкою розуміння власних емоцій і управління ними [1]. Результати дослідження взаємозв'язків психологічної розумності та емоційного інтелекту у жінок подано - у таблиці 1, у чоловіків - у таблиці 2.